

ABIZENAK ETA TOKI-IZENAK DIRALA-TA

(B. Latiegi'ri erantzuna-1)

Etimolojien guda asi daua diño Bixente'k bere idazlanean. Asteko, esan beit "guda" eta "borroka" berbak ez jatezala gogoko, gurago dot "ekintza" berbea. Eta gudan naiz borrokan baiño errezago da euskerearen aldeko ekintzetan adiskide ta lankide izaten jarraitzea. Gaiñera, Bixente'k naiz beste edozeiñek nire eritxien aurka egin, jakin bei ni ez nazala iñoz iñogaz asarretzen. Egia esan, ba-dagoz banaka batzuk nigaz asarretzen diranak.

1.- **ARRIETA:** Ona emen Bixente'ren lenengo utsa, nire ustez. Ez dakit nondik artu dauan nik abizen oneri buruz "arte asko dagon lekua" esan dodala. Ez da ori nire eritxia, "arri asko dagon lekua" dala baiño. "Arte asko dagon lekua" "Arteta" litzake. ¿Ardiak be or sartzen dirala? Ni ezetzer nago. "Ardi" itzak "ar-" artzen dau: "artalde", "artegi", "arkume", baiña ez dot iñon aurkitzen "arri". Arte asko dagon lekuari "arreta" esatea be ez dau nire belarriak onarzen, "Arreta" barik "Arteta" izango litzake.

"POLIKIROLDEGIA"ri buruz batera nator, Bixente. Nitzat be "kirolea" litzake egokiena eta "kiroldegia" be egoia. Benneon bein baten "Polikiroldegia" izena ipiñi eutsoen olako toki bateri eta neure batera-eza agertu neutsen, baiña alperrik izan zan. Euskaltzaindiaren indarra, nik uste!

2.- **ARTOLA:** Bizkaia'n, Bixente, zuek Gipuzkoa'n baiño obeto bereizten joguk "Ola" eta "olea": Zurezkoa dana "ola" da eta arrizkoa be iñoz izaten da Moises'en "ol" biak lez. Baiña artu daigun "otea" edo Burdin-lantegia eta beste zerbait izan daitekena. Berba onek bide bi artzen dauz: Ugartasuna adieraztekoa (eta onek abizen asko: Alzola, Azarola, Egurrola, Urkiola. Uriola... eta beste bidea: lantegia adieraztekoa: Olabarri, Olazar, Olabeaga, Olaguren, Olarte, Oleaga... Zelan bereizi noz dan ugartasuna eta noz lantegia? Ugartasuna beti atzizkia da eta aurretik izena daroa: Egurrola. Lantegia osterera ez da iñoz atzizkia, itz-ondoa baiño: Olabarri. Ba-dagoz itz batzuk zalantza sortzen dabena, baiña ez dira salbuespenak. Beste arau bat dago: Tokia adierazten dauan aurizkia artzen dau "Olea" k: Goikolea, Sarrikolea, Plazaola (Bizkaian Plazaolea litzake).

Olan dala, zer da: "Artola". "Arto asko dagon lekua" izan leiteke, baiña zentzun bereizi batek diñost ez dala artoa, artea baiño. Orduan "Artola" arte asko dagoan lekua da. Izan be artoa ez da landara ain iraunkorra, artea bai.

Arria ugari dagon tokia esateko "arriola" itz ederra daukagu. Mungialdean zabal-zabal dabillen abizena. Ardi asko dagon lekua izan leiteke, baiña nire zentzun bereiziak ezet diñost. "Lapida" esateko nominatiboan "arri-ol" izango litzake (Bizkaieraz) eta ez "arri-olea".

Eta "ohola"ri buruz zerbait: Atxea berbarik beiñenetan sartu dabe: Herria, bihotza... nire abizenean ez dagoala-ta pozik nengoan, baiña, bai, ortxe be ba'dago "Oholazahar" idaztera elduko ete naz? Ez neuke gura ezer gaitik be!

"Arrazola"ri buruz esandakoak balio dau, baiña ik esaten dokan ori batez be Bizkaia'n kontuan artu-bearrekoa dok. Itzak laburtzeko oiturea Bizkaia'n da aundiagoa. Oraintzu nire billaketan aurkitutako berba bi gogoratuko duazat: "Diego Aretxeta" toki-izena "Diatxak" biurtuta eta "Fruniz-etxebarria", osterera, "Puntzebarri" biurtuta. Eta antzera eguneroko berbetan be Bizkaia'n: "Egin bear dogu" esateko "inbiu" esaten dok eta orregaitik egiten jakek euskaldunbarria eta giputza ain gatz gure eguneroko euskerea ulertzea.

"-aga/egi" bereizteko nire susmoa dok, "aga" ez dala besterik mugatzaille sendotua baiño, "egi", osterera, izen batetik sortu dala uste joat: "Ikuspegi", ikuspean dagoan "egia" edo "arloan". "Gurpegi" gurdi-bidearen beko aldean dagoan arloan edo egia.

ARRILLAGA: Erderazko "Villa" eta euskerearen "Bill-a", nire ustez naikoa errez bereizten dozak. Gogoratu "Mendibil" edo "Sasibil", ez dauke uriagaz zer-ikusirik. Baiña uriak be eritarrak batzeko sortu ziran eta orrelan sortu zeitekean "erribil", baiña etorri au aurrekoa baiño askoz illunagoa da. Orrelan "Arribillaga" eta ortik "Arrillaga", arri moltsoa dagon lekua izan leiteke, baiña moltso bat eta ez nik esan dodan lez "arri-biribillak dagozen lekua".

ARRINDA: "in" sasia dala esan joat eta ik adierazpen ori ez dala iztegiatan agertzen eta Euskalerrian iñon esan be ez dala egiten diñok. Orra or beste arazo zabal eta sakon bat: Abizenetan agertzen diran itzak eta atzizkiak, geienak, ez dozak agertzen iztegiatan eta erriko izketan, toki-izena bera aztertuta atera bear dok esan-naia, uts egiteko arrisku aundiaz. Eginda jaukak toki-izenetako atzizkien eta itzen zerrenda bat, guztiz 127 berba jaukazat eta 60 atzizki. Or agertzen diran ainbat eta ainbat izen eta atzizki galdu joguzak, zugutzen izenak, landarenak, bedarrenak, txorienak... "Astigarra" edo "zumarra" edo "urkia" zer diran be ortxe-ortxe jakiguk!

ARRUPE: Igaz batera naiagok "arru" ez dala mendi-muñoa esatean, baiña ez "desfiladero pedregoso" dala esatean. Ori izan ezkerro, ez dok ulertzen "Arrupe", arruaren azpian ez ba-jagok, ondo osterera aldapa edo olako zerbait izan ezkerro: Aldaparen beean, edo barrenean. "Arrutza" be obeto ulertzen dok: Arru edo aldapa asko dagon ingurua eta ortik Zenarrutza: Goitik berantza aldapa edo arru asko dagon lekua. "Arru-beetik errekek ots" be obeto ulertzen dok, ots ori lurraren azpitik entzuten ez ba'dok, aldapearen barrenean baiño.

Amaitzeko, Bixente, ekintza zabal eta sakonera sartu gozak, Lopez Mendizabal'en "pastizal" guztiak onartu barik eta Mitxelena'ren latiñetik sortutako etimoloji geiegiak be onartu barik. Gure arteko gudea edo ekintza ez dok izango odoltsua, baiña izan leitekok amaitu-eziña edo luzea beintzak. Gauza asko jagozak or esateko ta eztabaidatzeko.

OLAZAR'tar Martin'ek